

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

© 2017 ПЕЛЕХ О. Б.

УДК 339 (477+438)

Пелех О. Б. Особливості українсько-польського економічного співробітництва на початку ХХІ ст.

До пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності України належить інтенсивний розвиток економічного співробітництва із Республікою Польща. Мета статті – виявити особливості українсько-польських економічних відносин у період від 2000 р. Показано, що українсько-польські економічні відносини в останні десятиліття достатньо мірою активізувалися. Вони вибудовуються на вдосконаленні всіх форм економічного співробітництва: міжнародного обміну товарами, міжнародного обміну послугами, міжнародного руху капіталу та міграції робочої сили. Однак на сьогодні рівень такого співробітництва навряд чи можна назвати таким, що відповідає потенціалу обох країн: стосовно України торговельне сальдо є негативним, український експорт представляє собою в основному продаж сировини та напівфабрикатів, а частка високотехнологічного співробітництва є мізерною. Взаємна торгівля послугами взагалі нерозвинена. Інвестиційне співробітництво також незначне, і навряд чи можна говорити про успішність інвестиції з обох боків. Реально затребуваною формою економічної співпраці є трудова міграція, яка сьогодні дає справді істотні вливання грошових коштів в економіку країни, але потребує негайного втручання держави, щоб зробити трудову міграцію з України організованою, цивілізованою і насправді вигідною.

Ключові слова: економічне співробітництво, експорт, імпорт, інвестиції, грошові перекази, трудова міграція.

Табл.: 3. **Бібл.:** 14.

Пелех Оксана Богданівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Рівненський державний гуманітарний університет (вул. Степана Бандери, 12, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: peleho@ukr.net

УДК 339 (477+438)

Пелех О. Б. Особенности украинско-польского экономического сотрудничества в начале XXI ст.

К пріоритетным направлениям внешнеэкономической деятельности Украины принадлежит интенсивное развитие экономического сотрудничества с Республикой Польша. Цель статьи – выявить особенности украинско-польских экономических отношений в период от 2000 г. Показано, что украинско-польские экономические отношения за последние десятилетия достаточно активизировались. Они выстраиваются на совершенствовании всех форм экономического сотрудничества: международного обмена товарами, международного обмена услугами, международного движения капитала и миграции рабочей силы. Однако сегодня уровень такого сотрудничества вряд ли можно назвать таким, который отвечает потенциалу обеих стран: касательно Украины, торговое сальдо является негативным, украинский экспорт включает в основном сырье и полуфабрикаты, а доля высокотехнологического сотрудничества является мизерной. Взаимная торговля услугами вообще неразвита. Инвестиционное сотрудничество также незначительно, и вряд ли можно говорить об успешных инвестициях с обеих сторон. Реально востребованной формой экономического сотрудничества является трудовая миграция, которая обеспечивает сегодня действительно существенные вливания денежных средств в экономику страны, но требует немедленного вмешательства государства, чтобы сделать трудовую миграцию из Украины организованной, цивилизованной и действительно выгодной.

Ключевые слова: экономическое сотрудничество, экспорт, импорт, инвестиции, денежные переводы, трудовая миграция.

Табл.: 3. **Библ.:** 14.

Пелех Оксана Богдановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Ровенский государственный гуманитарный университет (ул. Степана Бандеры, 12, Ровно, 33028, Украина)

E-mail: peleho@ukr.net

UDC 339 (477+438)

Pelekh O. B. The Features of Ukrainian-Polish Economic Cooperation at the Beginning of XXIst Century

A priority direction for Ukraine's foreign-economy-oriented activities is an intensive cooperation with the Republic of Poland. The article is aimed at identifying the features of Ukrainian-Polish economic relations in the period beginning from 2000. It has been shown that the Ukrainian-Polish economic relations have increased sufficiently in recent decades. They are based on the improvement of all forms of economic cooperation: international exchange of goods, international exchange of services, international movement of capital, and labor force migration. Nowadays, however, the level of such cooperation can hardly be described as meeting the potential of both countries: with regard to Ukraine, the trade balance is negative, Ukrainian exports consist mainly of raw materials and semi-finished goods, and the share of the high-tech cooperation remains modicum. Mutual trade in services is not developed at all. Investment cooperation is also insignificant, and successful investments on both sides is hardly possible. The real high-demand form of economic cooperation is labor migration, which today provides the truly substantial injections of monetary means into the country's economy, but requires the immediate intervention of the State to make the labor migration from Ukraine organized, civilized, and truly profitable.

Keywords: economic cooperation, exports, imports, investments, remittances, labor migration.

Tbl.: 3. **Bibl.:** 14.

Pelekh Oksana B. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Rivne State Humanitarian University (12 Stepana Bandery Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: peleho@ukr.net

На сьогодні пріоритетним напрямом зовнішньоекономічної діяльності України є інтенсивний розвиток економічного співробітництва з державами ЄС. Серед останніх, мабуть, найважливішим стратегічним партнером є наш найближчий сусід – Республіка Польща, чії економічні стосунки з Україною мають тривалу історію. Хоча в цих стосунках мали місце періоди піднесення та занепаду, однак їх основними ознаками були і залишаються: «еволюційність, спрямо-

ваність на постійне розширення, поглиблення та динамізація двосторонньої співпраці в господарському житті двох народів» [10, с. 3]. Значною мірою це можна пояснити географічною близькістю обох держав, спільними кордоном, історичним минулим, культурними цінностями та інтересами. У таких умовах актуальним є виявлення та вирішення проблемних питань задля поглиблення економічного співробітництва України та Республіки Польща, що й зумовило вибір теми даного дослідження.

Різні аспекти співпраці України та Польщі були в центрі уваги таких українських і польських дослідників, як: Б. Андрушків, Я. Антошек, В. Борщевський, В. Будакін, І. Бураковський, Л. Леуш, М. Мальський, Н. Мікула, Є. Макаренко, А. Мазаракі, Н. Павліха, Є. Савельєв, В. Сіденко, Н. Чорна, А. Філіпенко та ін. Однак, незважаючи на наявні напрацювання, проблеми активізації двостороннього співробітництва між двома державами потребують подальшого узагальнення та систематизації з точки зору розвитку стратегічних можливостей і безпекового потенціалу.

Метою статті є спроба прослідкувати, як розвивалися українсько-польські економічні стосунки на початку XXI ст., виявити їх особливості з огляду на потенціал і можливі перспективи розвитку економічного співробітництва.

Активізація економічних відносин розпочалася ще в 1990-х роках, коли було закладено основи сучасної міжрегіональної та транскордонної співпраці обох країн. Осередками розвитку й інтенсифікації цієї співпраці стали євро регіони «Карпатський» і «Буг», створені на українсько-польському прикордонні (див. [2]). На думку Посольства України в Республіці Польща [6], «сьогодні Україна має найрозвинутішу мережу міжрегіональної співпраці саме з Республікою Польща. Практично всі області України та воеводства Польщі уклали угоди про міжрегіональне співробітництво. Усі 16 воеводств Польщі мають партнера в Україні на рівні області... На регіональному та місцевому рівнях між Україною та Польщею на сьогодні підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво».

Уже до початку 2000 р. практично була створена інституційна база польсько-українського стратегічного партнерства, елементами якої стали, зокрема, Консультативний комітет Президентів України та Польщі, українсько-польська змішана комісія з питань торгівлі та економічного співробітництва, українсько-польський економічний форум, українсько-польська та польсько-українська парламентські групи тощо [1]. За участі цих структур і завдяки їм проведено низку заходів, серед яких щорічні економічні форуми та конференції під загальною назвою «Україна – Польща», розширилися торговельно-економічні та науково-технічні зв'язки між обома державами.

Важливим стало набуття Польщею 1 травня 2004 р. членства в ЄС, що істотно вплинуло на розвиток стосунків між двома державами. Уже 2005 р. був проголошений роком України в Республіці Польща, а 4 березня 2005 р. урядами двох держав підписано Угоду про економічне співробітництво.

Вагомий внесок у розвиток двосторонніх відносин України та Польщі принесла підготовлена у 2008 р. Польщею спільно зі Швецією ініціатива активізації східного вектора в політиці ЄС з європейськими країнами – не членами ЄС під назвою «Східне партнерство ЄС» [4].

Особливістю нового періоду в стосунках стало підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС: політичної частини 21 березня 2014 р. та економічної – 7 червня 2014 р. Остання знакова подія датується 11 червня 2017 р.,

коли набув чинності безвізовий режим України з Євросоюзом.

Такою є в загальних рисах подієва динаміка економічних стосунків між Україною і Польщею від кінця XX століття. Щодо їх змістовного наповнення, то варто зазначити, що вони вибудовувалися на вдосконаленні всіх форм економічного співробітництва: міжнародного обміну товарами, міжнародного обміну послугами, міжнародного руху капіталу й обміну технологіями та міграції робочої сили. Зупинимося на кожній з них.

Торгівля товарами є вигідною для обох країн з огляду на взаємну перспективність ринків збуту товарів однієї країни для іншої, а також їхню легкість і доступність у порівнянні з іншими європейськими ринками.

Звичайно, у зв'язку з воєнними подіями на сході України у 2014–2015 рр. мало місце певне падіння як експорту, так і імпорту (табл. 1), однак цей спад виявився нетривалим, ситуація поступово вирівнялася, і наразі спостерігається тенденція до зростання торговельних оборотів, а торговельні потоки частково переорієнтовуються з Росії на Європу. Сьогодні, за даними Держстату України [7], Польща є найбільшим торговельним партнером України в ЦСЄ і четвертим (після РФ, Китаю та Німеччини) за обсягами експортно-імпортних операцій партнером України у світі. Польща також є вдалим партнером і з точки зору подальшої перспективи, оскільки економіка її має тенденцію до зростання.

За офіційними даними [7], у 2011 р. Україна експортувала насамперед недорогочінні метали (переважно чорні), будівельну сировину у вигляді піску, цементу, гіпсу, мінеральні добрива, продукти тваринного та рослинного походження, а також деревину та вироби з деревини, продукцію хімічної промисловості, вироби з полімерів і пластмаси. Уже у 2016 р. структура експорту незначно, але змінилася: чорні метали; електричні машини; руди, шлаки і зола; деревина та вироби з деревини. Загалом український експорт представляє собою продаж сировини та напівфабрикатів, тоді як частка високотехнологічного співробітництва є мізерною.

У структурі імпорту України у 2011 р. переважала продукція хімічної промисловості, недорогочінні метали, цемент, пісок і вироби з дерева. У 2016 р. також сталися зміни. Зараз Україна імпортує продукцію хімічної та пов'язаних з нею галузей, механічні й електричні машини, транспортні засоби, мінеральні продукти, недорогочінні метали і вироби з них, а також продукцію легкої (одяг і взуття) та харчової промисловості.

На фоні торгівлі товарами *торгівля послугами* в Україні взагалі є мізерною (див. табл. 1). У 2016 р. основними партнерами України в Європі в торгівлі послугами стали такі країни, як Велика Британія, Німеччина, Кіпр, Австрія, а також Польща. Тенденції щодо зростання/спаду подібні до торгівлі товарами: після спаду, пов'язаного з початком воєнних дій на сході України, ситуація зараз стабілізувалася. Це стосується як Європи в цілому, так і Польщі зокрема. Експорт послуг України – це послуги, пов'язані з переробкою матеріальних ресурсів, і транспортні послуги. Імпорт послуг зорієнтований лише на транспортні послуги та супутні з ними послуги.

В урядових документах українсько-польське *інвестиційне співробітництво* записано як один із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічного розвитку обох країн. Однак дані про прямі іноземні інвестиції однієї країни в економіку іншої свідчать про цілком протилежне. Звичайно, мало місце деяке позбавлення в українсько-польській інвестиційній співпраці, починаючи від 2005 р., коли до процесу інвестування Польщі «підключилися» українські фінансово-промислові групи з метою приватизації великих промислових об'єктів у сусідній державі.

Найбільшими українськими інвесторами польської економіки стали «Індустріальний союз Донбасу» (ІСД) та «Українська автомобільна корпорація». До підприємств Польщі, в які інвестували українські підприємці, належить металургійний комбінат «Huta Czeszochowa» (інвестор «Індустріальний союз Донбасу», 307 млн євро інвестицій), Варшавський автомобільний завод (інвестор – «Авто-ЗАЗ»), суднобудівний завод «Сточне Гданське» (інвестор «ІСД»), «Гута Покуй» (інвестор «Приват»), завод освітлювальних приладів «Геліос» (інвестор «Іскра»), плодOPEREROBНИЙ завод Т. В. Fruit Dwiokozy (інвестор Т. В. Fruit), Мазовецький сироварний завод Ostrowia (інвестор – Група компаній «Milkiland») [5].

Серед польських інвесторів, які найактивніше заявили про себе на заході України та в м. Київ, можна виділити фабрику будівельної кераміки «Церсаніт», фабрику паркету «Барлінек», меблеву фабрику «Новий Стиль», фабрику упаковки «Кен-Пак», фабрику автозапчастин «Інтер-Гроклін», фабрику металообробки «Полімекс-Мостогаль», банки «Кредобанк» і «Плюсбанк» (діяльність цих банків спрямована на спрощення розрахунків в українсько-польській торгівлі). Крім того, на сході України працюють дві польські меблеві фабрики – «Форте» і «Віко» [12].

Статистика (табл. 2) свідчить, що фактично 2005 р. став початковим етапом інвестування, бо до цього часу обсяги українських інвестицій та інвестицій в Україну були практично нульовими. Однак навряд чи можна говорити про успішність інвестицій, бо вже з 2008 р. фінансування бізнесу в обидва боки практично не відбувалися, а після 2015 р. ще згортаються. Зазначимо також, що майже всі українські інвестиції сконцентровані в країнах ЄС, а інвестиції, пов'язані з Польщею, навіть на незначному європейському тлі є малими.

Слід зауважити, що інтерес у польських інвесторів викликали ті галузі української економіки, котрі забезпечують швидкий обіг капіталу, зокрема внутрішня торгівля, а також фінанси, страхування і кредитування. Упродовж 2016 р. найбільші обсяги польських капіталовкладень залучено в такі види економічної діяльності: фінансова і страхова діяльність (45,5%); промисловість (33,5%); оптово-роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (9,7%); сільське, лісове та рибне господарство (3,9%); адміністративне та допоміжне обслуговування (1,8%) [11].

Як стверджує Ю. Марчук [5], польські інвестиції до України та українські до Польщі мають незначний вплив

на економічний розвиток країн, оскільки вони є мізерними. Серед причин, що стримують розвиток інвестиційного співробітництва між Україною та Польщею, дослідниця виокремлює: брак надійного захисту приватної власності, нестабільність інвестиційного, податкового та валютного законодавства; брак ефективних податкових механізмів стимулювання інвестицій в основний капітал; істотне розширення зобов'язань держави з фінансування соціальних витрат; високі ризики інвестування.

Останньою із зазначених вище форм економічного співробітництва є *трудова міграція*. Сьогодні це найбільш затребувана і водночас поширена форма економічної співпраці у випадку з Польщею. Україна переживає бум внутрішньої та зовнішньої трудової міграції. Війна на Донбасі й анексія Криму підштовхнули мільйони українців шукати кращої долі для себе та своїх родин в інших регіонах країни і за кордоном. Причому чимало людей, які в попередні роки орієнтувалися на Росію, тепер намагаються виїхати на заробітки до Європи.

Безумовно, лідером серед країн ЄС, які створили сприятливі умови для українських мігрантів, є Польща. За даними польського Міністерства родини, праці та соціальної політики [9], у 2016 р. на території Польщі працює понад 1 млн українців, близько 123 тис. осіб – з дозволом на працю, 83% усіх дозволів на роботу для мігрантів отримали саме українські громадяни. Вони займаються сільським господарством, будівництвом, йдуть у туристичну галузь. І це вже не кажучи про нелегальну працю українських громадян у сусідній країні, що не піддається обліку.

За офіційними даними НБУ, загальна сума грошових переказів від мігрантів до України склала у 2016 р. 4,4 млрд дол. США [8] (табл. 3). Воєнні дії на сході України призвели до падіння грошових надходжень у 2014–2015 рр., однак зараз почалося позбавлення. У десятку країн – лідерів за грошовими переказами входять Росія, США, Німеччина, Велика Британія, Кіпр, Італія, Греція. У зв'язку з воєнними діями на сході України логічним стало різке падіння грошових переказів з Росії.

За офіційними даними, Польща входить до десятки країн з найбільшими сумами грошових переказів до України. В останній рік суми переказів з цієї країни зросли мало не вдвічі. І це при тому, що оплата праці українських трудових мігрантів у Польщі в порівнянні з іншими країнами не є найвищою. Крім того, експерти відзначають винятково високі неофіційні надходження від заробітчан з Польщі. Президент польського кадрового агентства Work Service M. Вітуцькі в інтерв'ю газети «Rzeczpospolita» наводить такі факти: середній трудовий мігрант з України заробляє за місяць 2,1 тис. злотих (14 тис. грн); найвищі зарплати отримують особи, зайняті на ремонтно-будівельних роботах (2,7 тис. злотих, або 18 тис. грн), найнижчі – у сфері послуг (1,8 тис. злотих, або 12 тис. грн); окрім того, роботодавці часто пропонують українцям харчування і житло, що знижує їхню вартість життя в Польщі [14].

Отже, президент Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування В. Воскобойник

ЕКОНОМІКА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Таблиця 1

Динаміка міжнародної торгівлі України за 2010–2016 рр., млн дол. США [7]

Рік	Торговля товарами						Торговля послугами					
	Імпорт			Експорт			Імпорт			Експорт		
	усього	з ЕС	з Польщі	усього	до ЄС	до Польщі	усього	з ЕС	з Польщі	усього	до ЄС	до Польщі
2010	-	-	-	-	-	-	5402	2994	141	11381	3117	91
2011	82608	25806	3183	68394	18022	2794	6192	3363	143	13348	3525	132
2012	84718	26237	3567	68830	17124	2576	6639	3630	175	13116	3745	140
2013	76987	27047	4074	63321	16759	2548	7523	4212	168	14233	4196	218
2014	54429	21069	3071	53902	17003	2645	6373	3149	148	11521	3992	203
2015	37516	15330	2324	38127	13015	1977	5523	2750	99	9737	2928	182
2016	39250	17141	2693	36362	13496	2200	5327	2422	139	9868	3005	221

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в економіку України і з України за 2005–2017 рр., млн дол. США [7]

Станом на 1 січня	Інвестиції в Україну				Інвестиції з України			
	усього	з ЄС			усього	в ЄС		
		з Польщі	з Польщі	з Польщі		у Польщу		
2005	8354	4652	192	176	23	0		
2006	16375	11746	224	218	59	20		
2007	21607	16259	366	222	66	24		
2008	29543	22912	672	6197	5927	30		
2009	35607	28118	693	6203	5949	47		
2010	38993	31538	847	5761	5465	47		
2011	45370	36969	913	6403	6078	47		
2012	48198	39269	834	6435	6073	46		
2013	51705	41132	897	6568	6150	52		
2014	53704	41033	820	6703	6192	56		
2015	40725	31047	809	6456	6139	53		
2016	36155	26406	758	6315	6111	50		
2017	37656	26099	760	6341	6109	44		

Приватні грошові перекази в Україну за 2010–2016 рр., млн дол. США [8]

Рік	Усього	Росія	США	ФРН	Велика Британія	Кіпр	Італія	Греція	Польща
2011	6056	1988	613	423	248	331	325	341	35
2012	6491	2350	604	403	242	346	294	338	40
2013	7377	2704	643	418	245	325	305	335	41
2014	5600	2015	538	328	262	264	243	268	39
2015	4141	1158	515	270	245	244	171	191	55
2016	4405	978	602	304	267	256	204	186	97

стверджує, що у 2016 р. українські трудові мігранти вивезли з Польщі 1,5 млрд євро, і в цьому Польща обігнала Росію [13]. Польський міністр закордонних справ Польщі В. Вашиковський заявляв, що громадяни України, які працюють у Польщі, щороку пересилають в Україну близько € 2,5 млрд через банківські перекази, ще стільки ж перевозять через кордон готівкою [3].

ВИСНОВКИ

Українсько-польські економічні відносини в період від початку ХХ століття достатньою мірою активізувалися. Вони вибудовуються на підставі вдосконалення всіх форм економічного співробітництва: міжнародного обміну товарами, міжнародного обміну послугами, міжнародного руху капіталу й обміну технологіями та міграції робочої сили. Однак на сьогодні рівні такого співробітництва навряд чи можна назвати такими, що відповідають потенціалу обох країн. З боку України торговельне сальдо є негативним, український експорт представляє собою в основному продаж сировини та напівфабрикатів, а частка високотехнологічного співробітництва є мізерною. Взаємна торгівля послугами взагалі нерозвинена. Інвестиційне співробітництво також є незначним, і навряд чи можна говорити про успіх результатів інвестиції з обох сторін. Реально затребуваною формою економічної співпраці є трудова міграція, яка сьогодні дає справді істотні вливання грошового коштів в економіку країни, але яка потребує негайного втручання держави, щоб зробити трудову міграцію з України організованою, цивілізованою та насправді вигідною. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Знахоренко О. М.** Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: державно-політичний та військовий аспекти. *Людина і політика*. 2004. № 3. С. 29–41.
- 2.** Інформаційне забезпечення транскордонної співпраці України: теоретичні аспекти/А. М. Митко, Б. М. Юськів, Н. П. Карпчук та ін. Луцьк: Вежа, 2013. 268 с.
- 3. Карпець О.** Прокляття трудової міграції. *Економічні новини*. 16.06.2017. URL: <http://eizvestia.com/uk/ekonomika-ukr/full/1606-proklyattya-trudovoi-migracii>
- 4. Киридон А.** Україна – Польща: сучасний стан і перспективи узгодження зовнішньополітичних орієнтирів. *Історія України*. 2012. № 13-14. С. 3–9.
- 5. Марчук Ю.** Особливості українсько-польського інвестиційного співробітництва. *Україна та Польща: минуле, сьогодні, перспективи*. 2012. Т. 1. С. 77–81.

6. Міжрегіональне співробітництво між Україною та Польщею/Офіційний сайт Посольства України в Республіці Польща. URL: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions>

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

8. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

9. Працедавці запевняють, що українці не забирають роботу у поляків. *Дзеркало тижня*. 25.01.2016. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/u-polschi-zareyestruvali-rekordnu-kilkist-zarobitchan-z-ukrayini-newsweek-pl-231146_.html

10. Прокопчук К. М. Історико-правові засади становлення й розвитку українсько-польського торговельно-економічного співробітництва: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Я.Мудрого, 2016. 243 с.

11. Стан торговельно-економічного співробітництва (інформаційно-аналітична довідка). URL: https://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/poland/files/torg_ekonom_spiwr_150317.docx

12. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею. Динаміка українсько-польської інвестиційної співпраці. URL: https://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/poland/files/invest_sp_2311.doc

13. Ясинчук Л. Перекази грошей із-за кордону в Україні щороку зростають. *Експрес-онлайн*. 03.06.2017. URL: <http://expres.ua/news/2017/06/03/245576-perekazy-groshey-kordonu-ukrayinu-shchoroku-zrostayut>

14. Błaszczak, A. Ukraińcy podbijają rynek pracy. *Rzeczpospolita*. 24.01.2017. URL: <http://www.rp.pl/Rynek-pracy/301239871-Ukraińcy-podbijaja-rynek-pracy.html>

REFERENCES

Błaszczak, A. "Ukraińcy podbijają rynek pracy". *Rzeczpospolita*. <http://www.rp.pl/Rynek-pracy/301239871-Ukraińcy-podbijaja-rynek-pracy.html>

Karpets, O. "Prokliattia trudovoi mihratsii" [Curse of labor migration]. *Ekonomicheskiye izvestiya*. <http://eizvestia.com/uk/ekonomika-ukr/full/1606-proklyattya-trudovoi-migracii>

Kyrydon, A. "Ukraina – Polshcha: suchasnyi stan i perspektyvy uzhdzhennia zovnishnopolitychnykh orientyryv" [Ukraine - Poland: Current state and prospects of harmonization of foreign policy guidelines]. *Istoriia Ukrainy*, no. 13-14 (2012): 3-9.

Marchuk, Yu. "Osoblyvosti ukraïnsko-polskoho investytsiïnoho spivrobitnytstva" [Features of Ukrainian-Polish investment cooperation]. *Ukraina ta Polshcha: mynule, syohodennia, perspektyvy*. Vol. 1 (2012): 77-81.

Mytko, A. M. et al. *Informatsiïne zabezpechennia transkordonoï spivpratsi Ukrainy: teoretychni aspekty* [Information provision for cross-border cooperation of Ukraine: theoretical aspects]. Lutsk: Vezha, 2013.

"Mizhrehionalne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu" [Interregional cooperation between Ukraine and Poland].

Ofitsiyni sait Posolstva Ukrainy v Respublitsi Polshcha. <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions>

Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. www.ukrstat.gov.ua

Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://www.bank.gov.ua>

"Pratsedavtsi zapevniaiut, shcho ukraintsi ne zabyraiut robotu u poliakiv" [Employers assure that Ukrainians do not take jobs from Poles]. *Dzerkalo tyzhnia*. https://dt.ua/ECONOMICS/u-polschi-zareyestruvali-rekordnu-kilkist-zarobitchan-z-ukrayini-newsweek-pl-231146_.html

Prokopchuk, K. M. "Istoryko-pravovi zasady stanovlennia i rozvytku ukrainsko-polskoho torhovelno-ekonomichnoho spivrobitnytstva" [Historical and legal principles of formation and development of Ukrainian-Polish trade and economic cooperation]: *dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.01*, 2016.

"Stan torhovelno-ekonomichnoho spivrobitnytstva (informatsiino-analitychna dovidka)" [The state of trade and economic

cooperation (information and analytical information)]. https://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/poland/files/torg_ekonom_spiwr_150317.docx

"Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu. Dynamika ukrainsko-polskoi investytsiinoi spivpratsi" [Trade and Economic Cooperation between Ukraine and Poland. Dynamics of Ukrainian-Polish investment cooperation]. https://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/poland/files/inwest_sp_2311.doc

Yasynchuk, L. "Perekazy hroshei iz-za kordonu v Ukrainu shchoroku zrostaiut" [Transfers of money from abroad to Ukraine are increasing every year]. *Ekspres-online*. <http://expres.ua/news/2017/06/03/245576-perekazy-groshey-kordonu-ukrayinu-shchoroku-zrostayut>

Znakhorenko, O. M. "Stratehichne partnerstvo v ukrainsko-polskykh vidnosynakh: derzhavno-politychni ta viiskovy aspekty" [Strategic partnership in Ukrainian-Polish relations: state-political and military aspects]. *Liudyna i polityka*, no. 3 (2004): 29-41.